

O polskiej tożsamości na Śląsku

Autorka: **Weronika Kołacz**

Etap kształcenia:

klasy VII–VIII szkoły
podstawowej oraz szko-
ły ponadpodstawowe

Czas potrzebny do przeprowadzenia zajęć:

45 min

Dodatkowe materiały:

smartfony

Postacie, których dotyczy lekcja:



• Józefa Bramowska

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/jozefa-bramowska-filmowy-portret-slaskiej-bohaterki/



• Wojciech Korfanty

/ Link do portretu filmowego:

www.niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/wojciech-korfanty-filmowy-portret-ojca-niepodleglej/

Przebieg lekcji:

1. Wprowadzenie

Uczniowie i uczennice biorą udział w burzy mózgów. Podają słowa i hasła, które kojarzą im się z pojęciem „tożsamość”. Jedna z osób zapisuje je na tablicy.

Mogą paść takie słowa jak: ojczyzna, język, kultura, świadomość, ja, tradycja, narodowość, rodzina, kraj, historia, jedność, wspólnota, dziedzictwo itd.

Po przeprowadzeniu tego zadania wprowadź termin „tożsamość narodowa”, a następnie, nawiązując do tematu zajęć, zapytaj grupę o interpretację sformułowania „odnowienie tożsamości”.

2. Dzieje Śląska – podsumowanie

Celem tej części zajęć jest wprowadzenie bądź przypomnienie podstawowych informacji na temat historii Górnego Śląska, tak aby naszkicować tło odnoszące się zarówno do filmowych bohaterów, jak i problematyki lekcji. Ważne, żeby to zadanie





potraktować nie jako sprawdzanie wiedzy młodzieży, lecz możliwość dedukcji i wspólnego dochodzenia do faktów.

Rozdaj karty pracy (**załącznik nr 1**). Uczestnicy i uczestniczki zajęć (wszyscy razem lub w parach) decydują, które stwierdzenie jest prawdziwe, a które fałszywe. Po wykonaniu zadania następuje weryfikacja.

Klucz odpowiedzi:

1	P
2	P
3	P
4	F
5	P
6	F
7	P

Aby przypomnieć najważniejsze fakty, możesz wyświetlić ikonografię dotyczącą Górnego Śląska i jego mieszkańców na przełomie XIX i XX w. (**załącznik nr 2**) oraz mapę dotyczącą kwestii ustalenia granic w tym rejonie w latach 1918–1922 (**załącznik nr 3**).

3. Germanizacja i opór – praca z filmami

Przeprowadź rozmowę nauczającą o germanizacji – ten temat został już zasygnalizowany wcześniej. Odnieś się do konkretnych działań władz niemieckich na Śląsku, np. wprowadzenia języka niemieckiego do administracji, zakładów pracy i szkół czy przeprowadzonego w 1885 r. wysiedlenia Polaków, którzy nie posiadali niemieckiego obywatelstwa. W przypadku Górnego Śląska tzw. rugi pruskie dotyczyły ok. 8 tys. osób, głównie robotników i rzemieślników.

W dalszej kolejności wyświetl filmy poświęcone Wojciechowi Korfantomu i Józefie Bramowskiej. Następnie młodzież podaje przykłady działań, które przeciwstawiły się germanizacji i służyły utrzymaniu polskiej tożsamości, obecnych w biografii Korfanteo i Bramowskiej. Powinny pojawić się takie propozycje jak: walka zbrojna (powstania śląskie), nauka polskiego, czytanie polskiej literatury czy udział w tajnych organizacjach.

Poproś uczniów i uczennice, aby rozszerzyli listę i podali inne przykłady, niekoniecznie związane z bohaterami filmów. Tutaj mogą pojawić się takie hasła jak: kółka samokształceniowe, wydawanie i czytanie polskiej prasy, obchodzenie ważnych rocznic związanych z historią Polski.





Warto też zastanowić się, jakie konsekwencje mogły grozić osobom, które nie tylko chciały zachować polską tożsamość, ale także ją propagowały w śląskim społeczeństwie. Odwołując się do filmów, młodzież powinna wspomnieć o wyrzuceniu ze szkoły (Wojciech Korfanty) czy aresztowaniu i rozłące z rodziną (Józefa Bramowska).

4. Praca w grupach

Podziel klasę na cztery grupy. Każda z nich otrzymuje do opracowania jeden z tematów dotyczących odnowienia polskiej tożsamości na Śląsku: PRASA, ORGANIZACJA, OŚWIATA, AGITACJA. Zadaniem uczestników zajęć jest znalezienie powiązanych z danym tematem materiałów ikonograficznych na portalu Polona i przygotowanie krótkiej prezentacji. Na kartach pracy (załącznik nr 4) znajdują się pytania pomocnicze i linki odsyłające do artykułów.

5. Podsumowanie

Na koniec każda grupa krótko przedstawia opracowane zagadnienie przed resztą klasy. Ważne, aby w prezentacjach obecne były wątki biograficzne Wojciecha Korfanteo i Józefy Bramowskiej.



Dzieje Śląska



Zdecyduj, czy poniższe stwierdzenia dotyczące Śląska są prawdziwe (P), czy fałszywe (F).

1. Pod koniec średniowiecza ziemie śląskie utraciły związek z Polską.
2. W połowie XVII w. większość ziem śląskich znalazła się pod panowaniem Prus.
3. Polskojęzyczni mieszkańcy Śląska byli poddawani germanizacji, m.in. przez politykę kanclerza Niemiec Ottona von Bismarcka.
4. Na Górnym Śląsku polskojęzyczni mieszkańcy stanowili zamożniejszą część społeczeństwa – byli właścicielami i pracodawcami, natomiast Niemcy byli robotnikami i rolnikami.
5. Po zakończeniu pierwszej wojny światowej o teren Górnego Śląska rywalizowały odrodzona Polska i Niemcy.
6. Na mocy traktatu wersalskiego cały teren Górnego Śląska został przyłączony do Niemiec.
7. Na ostateczny podział terenu Górnego Śląska pomiędzy Polskę i Niemcy poza plebiscytem miały wpływ także propolskie zbrojne wystąpienia Ślązaków (powstania śląskie).



Dzieje Śląska – materiał ikonograficzny



H. Poddębski, *Kobiety w śląskich strojach ludowych*, NAC



Plebiscyt na Śląsku – sporządzenie list głosujących i kart do głosowania, 1921 r., NAC



Uczestnicy III powstania śląskiego, 1921 r., NAC



Wkroczenie wojsk polskich na Śląsk, czerwiec 1922 r., Katowice, NAC

Kształtowanie się zachodniej granicy II RP



obszary
prowadzonych
plebiscytów



zasięg powstań
narodowych w Wielkopolsce
i na Górnym Śląsku



granice
Rzeczypospolitej
w 1923 r.

Opracowane na podstawie: <https://mapyonline.gwo.pl/files/26720.pdf>

PRASA

Na portalu  www.polona.pl odszukaj materiały ikonograficzne dotyczące dziennika „Górnoślązak”. Na ich podstawie, a także wiadomości znalezionych w Internecie odpowiedz na poniższe pytania oraz przygotuj krótką prezentację dla reszty klasy na temat tej gazety.

1. W jakich latach ukazywał się dziennik „Górnoślązak”?



.....

2. Gdzie ten dziennik się ukazywał?



.....

3. Jakie tematy poruszał na swoich łamach?



.....

.....

.....

Te informacje mogą Ci pomóc:

 [Górnoślązak - IBR wiki \(ibrbs.pl\)](http://Górnoślązak - IBR wiki (ibrbs.pl))



ORGANIZACJA



Na portalu www.szukajwarchiwach.gov.pl odszukaj zdjęcia Józefy Bramowskiej. Na podstawie informacji zawartych w filmie lub znalezionych w Internecie odpowiedz na poniższe pytania i przygotuj krótką prezentację dla reszty klasy na jej temat.

1. W jaki sposób Józefa Bramowska kultywowała polską tożsamość, zanim odrodziła się niepodległa Polska?



.....

.....

.....

2. W jaki sposób jej rodzina zaangażowała się w III powstanie śląskie?



.....

.....

.....

3. Jaką funkcję Józefa Bramowska pełniła w II RP?



.....

.....

.....

Te informacje mogą Ci pomóc:

<https://100bohaterow.pl/jozefa-bramowska/>

OŚWIATA



Na portalu  www.polona.pl odszukaj materiały ikonograficzne dotyczące Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej, zwanej popularnie „szygarką”. Na podstawie informacji znalezionych w Internecie odpowiedz na poniższe pytania i przygotuj krótką prezentację dla reszty klasy na temat historii tej szkoły.

1. W którym roku i w jakim zaborze powstała ta placówka oświatowa?



2. Jakie były przyczyny zamknięcia szkoły w listopadzie 1905 r.?


.....
.....

3. Kto z jej absolwentów został zasłużonym naukowcem?


.....
.....

Te informacje mogą Ci pomóc:

 <https://szygarka.eu/historia-szkoly/>

AGITACJA



Na portalu  www.polona.pl odszukaj materiały ikonograficzne (plakaty, ulotki) dotyczące plebiscytu na Śląsku. Na ich podstawie, a także wiadomości znalezionych w Internecie odpowiedz na poniższe pytania oraz przygotuj krótką prezentację dla reszty klasy na jego temat.

1. Jakich argumentów używają autorzy propolskich plakatów?



.....

.....

2. Kiedy przeprowadzono plebiscyt?



3. Jakie były jego wyniki?



.....

.....

Te informacje mogą Ci pomóc:

 <https://dzieje.pl/aktualnosci/plebiscyt-gornoslaski>